

CENTRALIZACE A KOMPLEXNOST VE VOJENSKÉM ZPRAVODAJSTVÍ

V současné době žije celá naše společnost, tedy i armáda, v období realizace závěrů XV. sjezdu KSČ. Základní sjezdové dokumenty věnovaly značnou pozornost otázkám řízení.

Přijaté závěry se ve své aplikaci plně vztahují i na vojenskou oblast. Velení, jako zvláštní proces řízení v armádě, má v současné době celou řadu problémů. Jedním z nich je rozpor mezi stále vzrůstajícími nároky soudobého boje a operace a velení a mezi praktickými možnostmi jejich realizace.

O úrovni kvality a stupni efektivnosti velení rozhoduje mimo jiné uplatnění základních principů velení. Mezi nejvýznamnější z nich patří centralizace a komplexnost. Komplexnost chápeme jako důležitý, odborně organizátorský rys leninského stylu řídicí činnosti.

Centralizace a komplexnost mají rovněž významné místo ve vojenském zpravodajství. V závislosti na prudkém rozvoji vědy a techniky a z toho vyplývajícím zavádění stále účinnějších prostředků ozbrojeného zápasu a účinnějších způsobů jeho vedení význam průzkumu neustále vzrůstá a zvyšují se požadavky na něj kladené. (To zdůrazňuje i Zprav-1-1.)

V žádném případě však nemůžeme omezovat působnost centralizace pouze do oblasti řízení průzkumu a komplexnost dávat do souvislosti pouze s vedením průzkumu. Značným zúžením a zjednodušením by rovněž bylo nerespektování vlivů těchto principů v celém procesu zpracování zpráv. K pochopení a řešení této problematiky je nezbytné nejprve vymezit obsah, vzájemné vztahy a závislosti pojmů vojenské zpravodajství, zpravodajské za-

bezpečení, organizace průzkumu, řízení průzkumu a vedení průzkumu. Definice uvádějí příslušné předpisy ČSLA (Zprav-1-Návrh a NN 02 0101 Průzkum názvoslovná norma). Jejich vzájemný vztah ukazuje obr. 1.

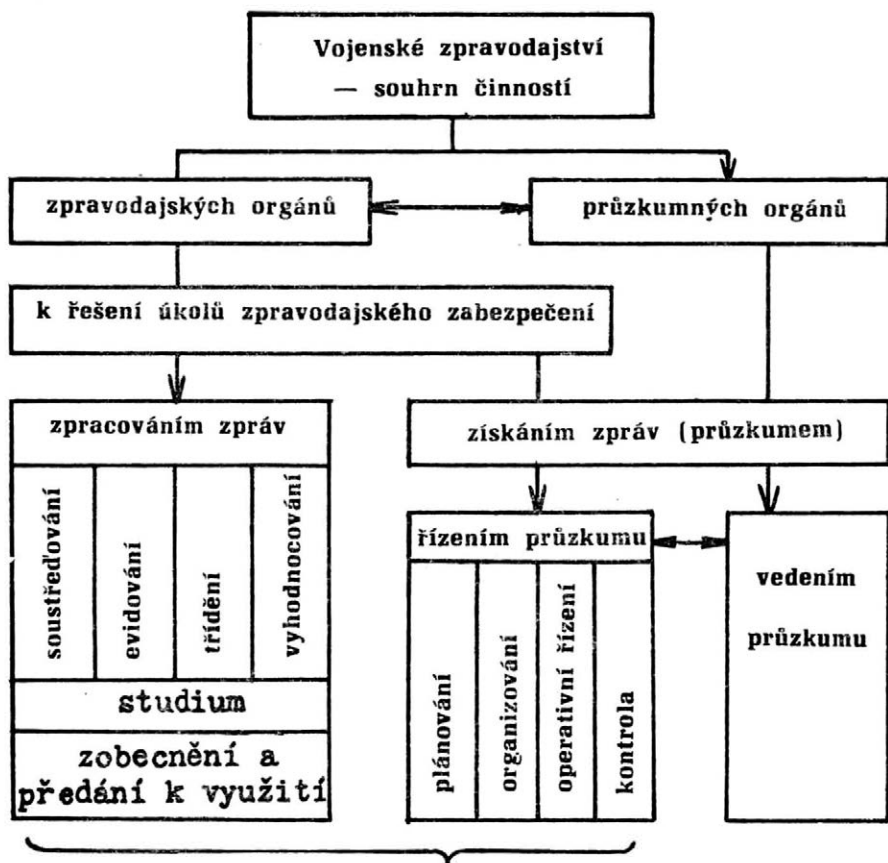
Výsledky minulého výcvikového roku ukázaly celou řadu nedostatků v praktickém uplatňování centralizace a komplexnosti ve vojenském zpravodajství. V článku chci zvýraznit nezbytnost praktické aplikace teoretických závěrů v činnosti velitelů a štábů vševojskových svazů a svazků, zejména jejich zpravodajských orgánů, v zájmu optimálního uplatňování centralizace a komplexnosti.

V první části řeším uplatnění centralizace a komplexnosti v řízení průzkumu s důsledky na jeho vedení, v druhé části vlivy centralizace a komplexnosti na zpracování zpráv a v závěru význam centralizace a komplexnosti z hlediska dialektické podstaty vojenského zpravodajství.

Důsledná aplikace zásad a závěrů se projeví ve zvýšení úrovně operační a bojové přípravy a přispěje k vyšší kvalitě a efektivnosti v organizaci a vedení průzkumu na taktickém i operačním stupni.

Centralizace a komplexnost při získávání zpráv

Názvoslovná norma (NNO 201011) definuje průzkum jako souhrn opatření organizovaných štábů svazů, svazků a útvarů a uskutečňovaných silami a prostředky průzkumu k získávání zpráv o nepříteli, terénu a počasí s cílem zjistit možnosti a zámýsl nepřítel v zájmovém prostoru. Z definice vyplývá, že na získávání

Organizace průzkumu

Obr. 1.

zpráv se podílejí jednak zpravodajské orgány, jako příslušníci vševojskových štábů, **organizací průzkumu** (zejména jeho řízením), jednak průzkumné orgány, vyčleňované ze sil a prostředků průzkumu, **vedením průzkumu**. Mezi vedením a řízením průzkumu je velice těsný dialektický vztah vzájemného působení a ovlivňování. Kvalita průzkumu průzkumných orgánů je přímo úměrná jeho řízení zpravodajskými orgány.

Centralizace a komplexnost, jako základní principy velení, nalézají v první řadě své uplatnění v řízení průzkumu. Praktické výsledky jejich aplikace se však

projevují nejen v řízení průzkumu, ale i při jeho vedení.

Centralizace znamená soustředění (moci, kapitálu apod.). Centralizací rozumíme úsilí o uplatnění principu centralismu. Centralismus znamená způsob ústředního vykonávání moci, řízení a kontroly (Slovník cizích slov, SPN, r. 1971).

Centralizaci v řízení průzkumu můžeme definovat jako jednotné, přímé i zprostředkované působení na všechny prvky průzkumu daného stupně velení (i dočasně přidělené) k jejich cílevědomému a efektivnímu využití vzhledem k uloženému úkolu. Rozhodující úlohu v tomto

působení mají zpravodajské orgány vševojskových štábů podle nařízení a pokynů velitelů a náčelníků štábů.

Přímému působení podléhají organické průzkumné orgány vojskového, hloubkového, rádiového a radiotechnického průzkumu daného stupně velení a zpravodajské orgány podřízených stupňů velení.

Zprostředkované působení zpravodajských orgánů vševojskového štábu se uplatňuje zvláště ve směru k průzkumu druhů vojsk a speciálních vojsk. Průzkumné orgány, vytvářené ze sil a prostředků průzkumu druhů vojsk a speciálních vojsk, přímo řídí příslušní náčelníci (jejich zpravodajské orgány nebo jimi pověřeni důstojníci). Zpravodajské orgány vševojskových štábů však nesou jednoznačnou odpovědnost za celou oblast zpravodajského zabezpečení a přitom jejich vliv na efektivitu a ekonomické využití právě těchto průzkumných orgánů je značně omezen.

Zpravodajské orgány vševojskových štábů mohou a musí uplatnit svůj vliv na průzkum druhů vojsk a speciálních vojsk v zájmu jeho centralizace pouze prostřednictvím příslušných náčelníků (jimi pověřených důstojníků). Vzhledem k tomu, že mezi těmito funkcemi nejsou vztahy podřízenosti a nadřízenosti, musí tuto důležitou činnost ovlivnit osobnost náčelníka štábu. Za předpokladu pevných, soudružských vztahů mezi zainteresovanými pracovníky je výhodná cesta přímých osobních kontaktů s vyloučením jakýchkoli mezičlánků. Mezi její hlavní výhody patří rychlost a předpoklad optimálního řešení na základě vnitřního přesvědčení o jeho správnosti. Ani při použití této varianty nesmí však být eliminován rozhodující vliv náčelníka štábu a musí být zabezpečena jeho plná informovanost o přijatých opatřeních.

Obsahem centralizace v řízení průzkumu je soustředění pravomoci a funkcí řízení v jednom orgánu s cílem sjednocení úsilí všech sil, prostředků a druhů průzkumu k úspěšnému splnění úkolů, které stanoví velitel (NS) a nadřízený štáb. Centralizované řízení průzkumu má tedy přímý vliv na jeho vedení, kde se také musí prakticky projevit jeho konečný efekt. Tuto závislost a výslednost ukazuje obr. 2.

Komplexnost v řízení a vedení průzkumu

Komplex znamená soubor, celek, celistvost, atd. Komplexní znamená souhrnný, souborný, úplný, atd. (Slovník cizích slov.) Komplexností tedy rozumíme úsilí o uplatnění požadavků souhrnnosti, soubornosti,

úplnosti a celistvosti při řešení daných otázek nebo problémů.

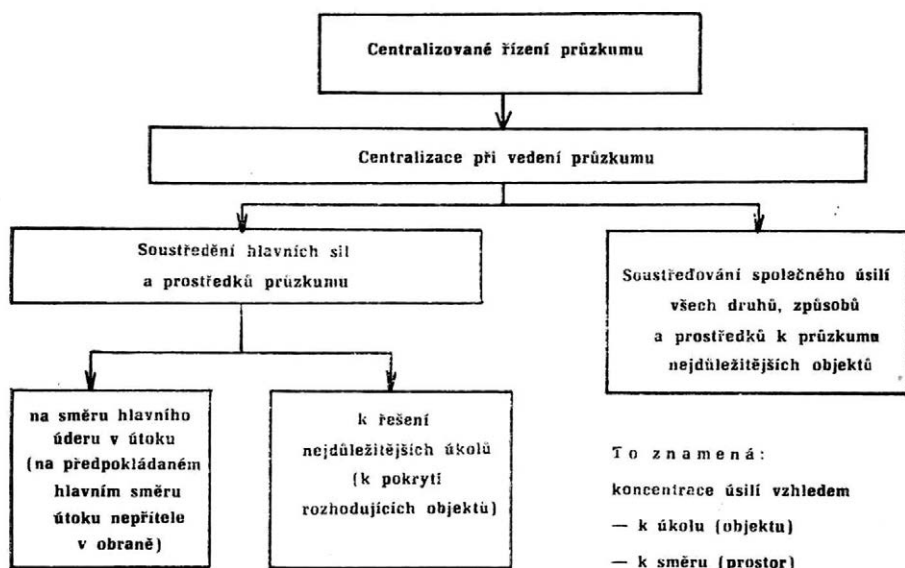
Komplexnost ve vedení průzkumu můžeme definovat jako způsob průzkumového pokrytí zjišťovaných (ověřovaných) objektů a činností nepřítele všemi druhy centrálně řízeného průzkumu, které jsou na příslušném stupni velení. K tomu, aby byl požadavek komplexnosti realizován při průzkumu, je nezbytné dodržení principu komplexnosti při centralizovaném řízení průzkumu. To vyžaduje velice těsnou součinnost všech funkcionářů, kteří se podílejí na řízení průzkumu. Vedle zpravodajských orgánů vševojskového štábu jsou to hlavní funkcionáři (zvláště velitel a náčelník štábu), někteří příslušníci vševojskového štábu (zejména operačního oddělení) a náčelníci (jimi pověřeni důstojníci) druhů vojsk a speciálních vojsk.

Obsahem komplexnosti při centralizovaném řízení průzkumu je dovedné a efektivní využití druhů průzkumu a způsobů jeho vedení, sil a prostředků (průzkumných orgánů), které jsou na daném stupni k dispozici, všech jejich vlastností, předností a možností s cílem dosáhnout jejich dokonale časově i prostorově sladěné činnosti tak, aby se vzájemně doplňovaly a ovlivňovaly. Plným respektováním principu komplexnosti při centralizovaném řízení průzkumu dosáhneme maximální a optimální komplexnosti při vedení průzkumu. Tuto závislost a výslednost dokumentuje obr. 3.

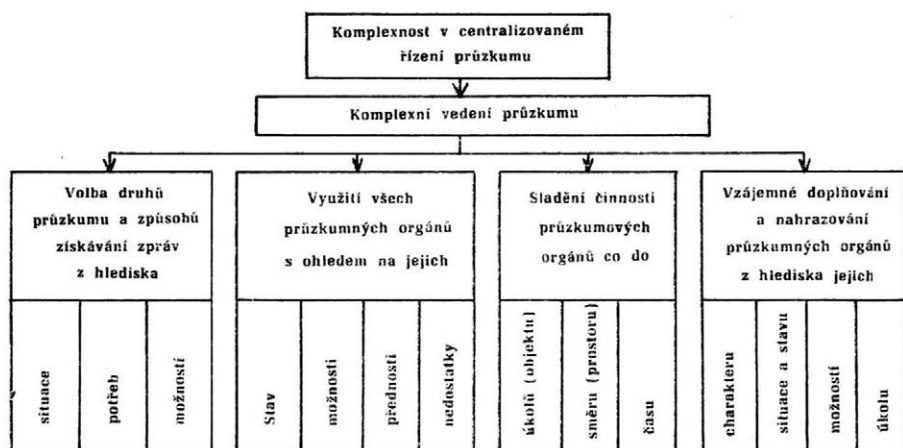
Vztah centralizace a komplexnosti při získávání zpráv

Mezi centralizací a komplexností při získávání zpráv je velice úzký **dialektický vztah**. Oba tyto principy se vzájemně ovlivňují a doplňují při zachování priority centralizace. Centralizace usměrňuje komplexnost a orientuje ji k optimálnímu zabezpečení stanovených cílů a úkolů průzkumu. Komplexnost vytváří nezbytné podmínky a předpoklady pro realizaci principu centralizace.

Tento vztah obou principů je dán jejich úlohou a místem ve velení (v řízení průzkumu) a těsnou vazbou mezi organizací (zejména řízením) průzkumu a jeho vedením. V řízení průzkumu má rozhodující úlohu centralizace, které však může být dosaženo pouze při respektování principu komplexnosti a jejímž výsledkem je centralizované vedení průzkumu. Při vedení průzkumu má významnou funkci komplexnost, předpokladem jejíhož dosažení je však plné uplatnění principu komplexnosti při centralizovaném řízení průzkumu.

Obr. 2.

To znamená: komplexnost co do

- výběru druhů průzkumu
- volby průzkumných orgánů
- určení způsobů průzkumu

s přihlédnutím k úkolu, prostoru a času

Obr. 3.

Centralizace a komplexnost při zpracování zpráv

Jak jsem již uvedl, organizace průzkumu zahrnuje činnost velitelů, štábů a zejména zpravodajských orgánů při řízení průzkumu (jeho plánování, organizování, operativním řízení a kontrole) a při zpracování zpráv. Uplatňování centralizace a komplexnosti v řízení a při vedení průzkumu jsem objasnil. **Dále ukáži význam centralizace a komplexnosti při zpracování zpráv jako nedílné součásti organizace průzkumu.**

Z kybernetického hlediska je zpracování zpráv (informací) součástí celkového toku informací. Předchází mu jejich získání a příjem a následuje jejich přenos. Proces velení (řízení průzkumu) má výrazně cyklický charakter. Tzn., že od orgánu velení (v našem případě od zpravodajského orgánu) vychází řídící, popř. rovněž sdělovací informace (přímá vazba) k objektu velení (v našem případě k podřízenému zpravodajskému nebo průzkumnému orgánu). Tento podává sdělovací informaci (zpětná vazba) orgánu velení. Bez ní je úspěšné velení (řízení průzkumu) nemožné. Ve vojenském zpravodajství představují sdělovací informaci (zpětnou vazbu) hlášené zprávy o výsledcích průzkumu a situaci vlastních zpravodajských a průzkumných orgánů. **Tyto sdělovací informace jsou podkladem pro zpracování zpráv.**

Uplatnění principů centralizace a komplexnosti při zpracování zpráv vyžaduje vytvoření optimálních předpokladů již celým systémem příjmu a přenosu zpráv (informací). Sdělovací informace (zpráva) od objektu velení zpravidla přijímají ty orgány velení, které příslušný objekt velení řídí. Tzn., že zprávy od průzkumných orgánů vojskového, hloubkového, rádiového a radiotechnického průzkumu přicházejí na zpravodajské středisko. Zprávy od průzkumných orgánů druhů vojsk a speciálních vojsk přijímají příslušní náčelníci (jimi pověřeni důstojníci). Po jejich zpracování musí však být všechny (nebo alespoň nejvýznamnější z nich) neprodleně předány zpravodajským orgánům vševojskového štábu. Takovýto přenos sdělovací informace je nezbytné v nutném rozsahu zabezpečit rovněž v opačném směru.

Centralizace ve zpracování zpráv

Při vlastním zpracování zpráv nalézá princip centralizace své uplatnění zejména v jejich **soustředování, evidování, třídění**. Nový systém spojení a řízení průzkumu na taktickém a operačním stupni

a zavedená bojová průzkumová dokumentace vytvářejí **pro** tuto činnost výhodné předpoklady. Aplikace principu centralizace dopomáhá k tomu, aby byly soustředěny, evidovány a tříděny všechny zprávy o nepříteli a terénu z různých zdrojů. Materiálním předpokladem úspěšné činnosti v tomto smyslu jsou výkazová mapa a záznam zpráv. Tyto unifikované bojové průzkumové dokumenty musí být vedeny centrálně, přehledně a ve vzájemné souvislosti a návaznosti.

Centralizace v uvedených etapách zpracování zpráv umožňuje konat tuto činnost na jednom (stále stejném) místě, týmiž pracovníky a výsledky zakotvovat v jednotné, centrálně vedené dokumentaci. Nezbytná centralizace v soustředování, evidování a třídění zpráv vytváří ty nejlepší podmínky pro další etapy zpracování zpráv.

Komplexnost ve zpracování zpráv

V procesu zpracování zpráv princip komplexnosti uplatňujeme zejména při jejich **studiu a vyhodnocování**. Ovlivňuje dostatek podkladů, aby řešené otázky mohly být postiženy co nejdříve, ve všech souvislostech a závislostech. Aplikace principu komplexnosti dovoluje optimální použití některé z metod logického postupu při studiu a zejména při vyhodnocování zpráv.

Komplexnost umožňuje všestranné, reálné a včasné posouzení všech zpráv, s využitím a za pomoci celé řady funkcí, z nichž má zpravodajský náčelník (NZO) nezastupitelnou úlohu v konečném návrhu veliteli o významu, důležitosti a vyhodnocení té či oné zprávy.

Vztah centralizace a komplexnosti při zpracování zpráv

Jde — stejně jako v procesu získávání zpráv — o vzájemný dialektický vztah.

Centralizaci uplatňujeme zejména při soustředování, evidování a třídění zpráv a je zároveň nezbytnou podmínkou komplexního studia a vyhodnocování zpráv. **Komplexnost má významnou úlohu při studiu a vyhodnocování zpráv**, avšak zároveň vytváří předpoklady pro úspěšnou práci v počátečních etapách zpracování zpráv.

Z hlediska principů centralizace a komplexnosti jsou zpravodajské orgány vševojskových štábů nejen centrem řízení průzkumu, ale i centrem, v němž dochází ke zpracování všech zpráv, hlášení

Tabulka 1

mezi hlavními úkoly		- včasnost a kvalita získaných zpráv jsou prvním předpokladem pro možnost jejich zpracování; - závěry ze zpracování zpráv jsou jedním z podkladů pro další získávání zpráv;
Uvnitř hlavních úkolů	získávání zpráv	- úroveň řízení průzkumu má přímý vliv na jeho vedení; - získané a hlášené zprávy jsou podkladem pro další řízení průzkumu (zvláště operativní řízení);
	zpracování zpráv	- jednotlivé etapy (oblasti) na sebe logicky navazují, vzájemně se podmiňují a směřují k jedinému cíli – dokladu zpravodajských orgánů jako jednomu z nejdůležitějších podkladů pro rozhodnutí a rozhodování velitelů;
mezi zpravodajskými a průzkumnými orgány		- zpravodajské orgány ovlivňují všestrannou připravenost a vybavenost průzkumných orgánů a jejich činnost při plnění úkolů; - charakteristika, možnosti, stav, situace a výsledky činnosti průzkumných orgánů musí brát v úvahu zpravodajské orgány při zpracování zpráv a řízení průzkumu.

a jiných materiálů o nepříteli v zájmu co neúplnějšiho a komplexního zpracování a využití výsledků činnosti všech druhů průzkumu daného stupně velení.

Závěr

Vojské zpravodajství plní dva základní úkoly a to **získávání zpráv** (průzkum) a **zpracování zpráv**. Na získávání zpráv se podílejí štáby, zejména zpravodajské orgány organizací průzkumu, tedy i jeho řízením a průzkumné orgány jeho vedením. Úkoly spojené se zpracováním zpráv plní převážně zpravodajské orgány. Mezi oběma hlavními úkoly vojského zpravodajství, uvnitř nich i mezi činnostmi zpravodajských a průzkumných orgánů jsou velice úzké vztahy a návaznosti. Některé z nich ukazuje tabulka 1.

Tyto vztahy, stejně jako celá řada dalších ukazují, že vojské zpravodajství je **uceleným systémem**. Tento systém tvoří souhrn uspořádaných, vzájemně propojených, souvisejících a na sebe působících prvků. Tyto prvky tvoří celek a mají společný funkční účel.

V tom také tkví dialektická podstata vojského zpravodajství, která se projevuje nejen uvnitř systému, ale rovněž v jeho vztahu k jiným systémům a v nich nacházejí své plné uplatnění principy centralizace a komplexnosti.

Centralizace a komplexnost, jako významné principy velení a zároveň důležité požadavky na průzkum, vytvářejí předpoklady pro kvalitní řídicí informaci a zároveň jsou podmínkou pro efektivní zpracování sdělovací informace. **Prolínají tedy celým tokem informací a celým systémem vojského zpravodajství.**

Praktická realizace těchto zásad je záležitostí celé řady funkcíonářů vševojskového svazku a svazu. Veškerou průzkumnou činnost řídí a za ni zodpovídá náčelník štábu. Chci podstatně zvýraznit jeho úlohu při zabezpečování centralizace a komplexnosti průzkumu. Přímými organizátory a realizátory jsou zpravodajské orgány vševojskových štábů, kteří musí zkvalitnit řízení průzkumu a zpracování zpráv, zejména ve vztahu k náčelníkům druhů vojsk a speciálních vojsk. Tito náčelníci (nebo jimi pověřeni důstojníci) musí jim vytvářet pro tuto činnost optimální podmínky a plně respektovat jejich jednoznačnou odpovědnost za celou oblast zpravodajského zabezpečení příslušného stupně velení.

Za rozhodující podmínku úspěchu považují optimalizaci vztahů a vazeb mezi jednotlivými funkcíonáři a uplatnění takových forem a metod řízení průzkumu a zpracování zpráv, které umožní nejefektivnější aplikaci principů centralizace a komplexnosti.